

ומשנינן: אמר רב נחמן בר יצחק: מה שאמרו בכרייתא שבימי עזרא "מנו שמיטין יובלות" אין הכונה שמנו יובלות לנהוג בהם שחרור עבדים וחזרת מכר שדות אחוזה לבעליהן, אלא לענין אחר: מנו יובלות לקדש שמיטין בזמנן, שהשמיטה [שנוהגת אף שאין כל יושביה עליה] מנינה תלוי במנין היובל, שאין שנת היובל נמנית כשנה ראשונה לשמיטה שלאחריו, אלא מונים שנה ראשונה לשמיטה אחר שנת היובל, ולענין זה מנו היובלות.

ומקשינן עלה: הניחא לרבנן דאמרי שנת לג-א המשנים אינו מן המנין של השמיטה, אלא לרבי יהודה דאמר: שנת המשנים עולה לכאן למנין שנות היובל — שהשנה החמשים היא יובל, ולכאן למנות ממנה [עצמה] א' ב' ג' ד' עד ז' [רבינו גרשום], למה לי למנות יובלות לענין שמיטים — והרי כל שבע שנים עושים שמיטה, ואין שנת היובל יורדת מהמנין — ואם כן במנין שמיטין סגי?

ומשנינן: אין הכי נמי, הא ודאי בכרייתא זו שבימי עזרא מנו יובלות, דלא כרבי יהודה!

והשתא מקשינן איפכא: ולא מנו יובלות ממש בימי עזרא?! כלומר: וכי מוכרח הוא לומר, שכשגלו ישראל מקצתם [כגון ב']

ומתמהינן אכרייתא דלעיל, שאומרת שבימי עזרא מנו שמיטים ויובלות: ומי [וכי] מנו בימי עזרא שמיטין ויובלות? השתא משגלו רק שבט ראובן ושבט גד וחצי שבט מנשה בימי סנחריב, ועדיין שאר ישראל במקומם בטלו יובלות! בימי עזרא, דכתיב ביה: "כל הקהל כאחד [שעלו מן הגולה] ארבע רבוא אלפים שלש מאות וששים", שלא היו אפילו עשירית מישראל [רבינו גרשום] ושאר ישראל בגלותם היו — הוה מני?

ומביאים בכרייתא שכשגלו השבטים בטלו יובלות: דתניא: משגלו שבט ראובן ושבט גד וחצי שבט המנשה בטלו יובלות, שנאמר: "וקראתם דרור [ביובל] בארץ לכל יושביה [העבדים העבריים]", ודורשים: בזמן שכל יושביה — כלומר: כל ישראל — עליה אז נוהג יובל ולא בזמן שגלו מקצתן? יובל, שאם היו כל יושביה עליה והן מעורבין יחד בארץ, שהיה שבט בנימין בחלקו של יהודה, ושבט יהודה בחלקו של בנימין [רבינו גרשום] יהא יובל נוהג? תלמוד לומר: "לכל יושביה" — בזמן שיושביה כתיקונן, ולא בזמן שהן מעורבין?

ואם כן קשה, איך אפשר שבימי עזרא שלא היו כל יושביה עליה, מנו שמיטין ויובלות?

קדושה ראשונה בטלה, מתבטלת גם קדושת ערי חומה, היינו, משום שבטלה קדושת הארץ והיא כמו חוץ לארץ, וערי חומה שייך רק בארץ ישראל ולא בחוץ לארץ.

אבל חורבן החומות אינו מבטל את קדושת ערי חומה, וכמו שקדושת מקדש וירושלים אינן בטלות כשחרבו המחיצות.

וירושלים קידשו לעתיד לבא, וכיאר הרמב"ם שהחילוק הוא, כיון שקדושת מקדש וירושלים תלויות במחיצות, שוב אין הקדושה בטלה לעולם ואף על פי שחרבו המחיצות.

ואם כן, מובן שגם קדושת ערי חומה אינה בטלה, כיון שגם היא קדושת מחיצות, שוב היא כקדושת מקדש וירושלים שאינן בטלות. ומה שמבואר כאן בגמרא שלמאן דאמר

שילוח אחר **שש**, לנמכר, לעבד שעדיין לא נרצע. ו**שבע** שכתוב "מקץ שבע שנים", הוא שילוח ביובל לנרצע, שאם פגע בו יובל אחרי שבע שנים לרציעתו, יצא. [והרש"ש פירש, שכך מפרשים, שכאילו אמר: מקץ "שבע שבע" שנים, דהיינו שבע שביעיות שנים, שלאחריהם יובל].

והשתא מקשינן: מוכח כאן, שהיה נוהג יובל בימי צדקיהו שהיה בימי חורבן הבית, כמה וכמה דורות אחר שהגלה סנחריב את ב' השבטים וחצי השבט, ולעיל אמרנו, שבימי עזרא ודאי לא נהג, כיון שאחרי שגלו אין נוהג יובל!?

ומשינין: **החוא** הפסוק בירמיה בתוכחה **כתיב**, שלא בא לומר שישלחו בבוא היובל, אלא היה מוכיח וקאמר להם הנביא ירמיהו: האם שלחתם עבדיכם באותן שנים שהייתם חייבים לשלח!?

ומקשינן: והכתיב בתחלת הענין, שכרת צדקיהו ברית לשלח את העבדים "וישמעו" [השרים והעם אשר באו בברית] וישלחו" הרי שהוצרכו לשלח?

ומשינין שנויא אחרינא: **אלא** אמר רבי יוחנן: מתחלה, כשהגלה סנחריב לאותם שבטים בטלו באמת היובלות, ומכל מקום בזמן ירמיה חזר ונהג היובל, שירמיה החזירן לשבטים אלו ויאשיה בן אמון מלך עליהן.

ומנא לן דהדור שבטים אלו?

ומפרשינן: שמצינו בימי צדקיהו שהיה יחזקאל מתנבא על ביטול היובלות, דכתיב: "כי המוכר [שדה אחוזתו] אל המוכר לא

השבטים וחצי השבט בימי סנחריב] או רובם, אין יובל נוהג, עד שהכרחנו מזה, שבימי עזרא — שכשגלו רוב ישראל — לא נהג היובל!?

והכתיב [ירמיה ל"ד] "הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת ד', אחרי כרות המלך צדקיהו ברית את כל העם אשר בירושלים לקרוא להם [לעבדים] דרוו. לשלח איש את עבדו וגו' לבלתי עבד בס ביהודי אחיהו איש. וישמעו כל השרים וכל העם אשר באו בברית וגו' וישמעו וישלחו. וישבו אחרי כן וישבו את העבדים וגו' וכבשום לעבדים ולשפחות.

ויהי דבר ד' אל ירמיהו וגו' כה אמר ד' אלקי ישראל אנכי כרתי ברית את אבותיכם ביום הוציא אותם מארץ מצרים מבית עבדים לאמר.

מקץ שבע שנים תשלחו איש את אחיו העברי אשר ימכר לך ועבדך שש שנים ושלחתו חפשי מעמך ולא שמעו אבותיכם אלי ולא הטו את אזנם. ותשבו אתם היום ותעשו את הישר בעיני לקרוא דרוו איש לרעהו ותכרתו ברית לפני וגו'. ותשובו ותחללו את שמי ותשיבו איש את עבדו וגו' ותכבשו אותם להיות לכם לעבדים ולשפחות. לכן כה אמר ד' וגו'."

והוינן בהו [ונתקשינו בזה]: מתחילה כתוב "מקץ שבע" שנים, ומשמע לשלח לאחר שיעברו שבע שנים ואף בשנה שביעית יעבוד, והדר בהמשך הפסוק כתיב ועבדך "שש" שנים, ומיד בסופם לשלח!?

ואמר רב נחמן בר יצחק: בשני שילוחים מדבר הפסוק: "ועבדך שש שנים" הוא

ישוב ביובל, כיון שיתבטלו היובלות. ומוכיחים: שאם לא החזירים ירמיהו לשבטים ונהג יובל, אפשר יובל כבר בטל, ונביא מתנבא עליו שיבטל בעתיד? ואלא, מלמד: שהחזירן ירמיהו ונהג⁽⁵⁴⁾ יובל בימי צדקיהו.

ומנלן דיאשיה מלך עליהן, כשחזרו שבטים האלו?

ומפרשינן: דכתיב "ויפן יאשיהו וירא את הקברים אשר שם בהר. וישלח ויקח את העצמות מן הקברים וישרף על המזבח ויטמאהו כדבר ד' אשר קרא [אשר ניבא] איש האלקים אשר קרא את הדברים האלה [שיוציא יאשיהו העצמות וישרפם]. ויאמר [יאשיהו] מה הציון הלז [הוא קבר אחר] אשר אני רואה ויאמרו אליו אנשי העיר הקבר [הזה, הוא של] איש האלקים [הנביא הנזכר] אשר בא מיהודה ויקרא את הדברים האלה אשר עשית על המזבח [הנזכר, ששרף עליו את העצמות] בית אל". וכי מה טיבו של יאשיה [מה עושה יאשיה] ממלכי יהודה בבית אל — שהיא של מלכי ישראל — ששרף שם עצמות? ! אלא כשהחזירן ירמיהו לשבטים שגלו, יאשיה מלך עליהם והיתה

מלכותו גם על בית אל!

רב נחמן בר יצחק אמר, מהכא יש ללמוד שיאשיה מלך עליהם: שכתוב "גם יהודה [שבט יהודה] שת [שם] קציר [קצין, שריש ונו"ן מתחלפות. כלומר: מלך] לך [לשאר שבטים מישראל] בשובי שבות עמי", שמלך יאשיה משבט יהודה על ישראל, כששבו שני השבטים וחצי השבט מגלות שהגלם סנחריב.

מתנתין:

בתי החצרים בתים שבכפרים, שאינם מוקפים חומה נותנין להם, גם כח יפה שבבתי ערי חומה משדה אחוזה, וגם כח יפה שבשדות אחוזה — מבתי ערי חומה, ועל כן:

ונגאלין מיד, כבתי ערי חומה ולא כשדות שאינן נגאלות עד ב' שנים מהמכירה [לעיל כט:].

וכל שנים עשר חודש, כבתים⁽⁵⁵⁾, ויוצאין בתי החצרים ביובל כשדה אחוזה ולא כבתי

שמתי שחזרו כולם נוהג יובל, אך לדין ביאת כולכם לא יועיל מה שיבואו אחר כך לארץ כיון שלא חל הקידוש.

אך בבית ראשון, הרי בקידוש הארץ היה ביאת כולכם ואין חסרון בקידוש הארץ, ויש רק את החסרון של כל יושביה עליה, ולזה יועיל מה שהחזירן ירמיהו.

55. יש בזה כמה ביאורים.

א. עד שנים עשר חודש נגאלים כיון שבתי

54. ביאר הגר"ח שביובל נאמרו שני דינים, דין אחד שצריך "כל יושביה עליה", וזהו דין בניהוג היובל שנוהג רק כשכל ישראל בארץ ישראל. אך מבואר ברמב"ם שיש גם דין של "ביאת כולכם", וביאר הגר"ח שזהו דין ששייך לעיקר קידוש הארץ, וכשאין ביאת כולכם לא חל קידוש הארץ, ודין זה הוא בשעת קידוש הארץ דוקא.

ונפקא מינה מזה, שכל מה שמועיל כאן החזירן ירמיהו, זה רק לדין כל יושביה עליה,

ערי חומה. ובגרעון כסף [נתפרש לעיל] כשדות ולא כבתי ערי חומה.

ביובל, והלא דורשים מהיקש שיוצא ביובל?!

גמרא:

תנו רבנן: כתוב: "ובתי החצרים אשר אין להם חומה סביב על שדה הארץ יחשב גאולה תהיה לו וביובל יצא".

ומפרשינן: אמר רב הונא: לא נצרכא הברייתא לחדש שיצאו ביובל, אלא למקדיש בית — ולא למוכר — בבתי החצרים, וגאלו אחר מיד הקדש ופגע בו יובל בשנה שניה — כלומר: משנה שניה ואילך — מזמן שגאלה האחר מיד הקדש, שיוצא הבית ביובל לבעלים שהקדישוהו. ובלי הפסוק לא היינו יודעים שיוצא לבעלים, שממה נפשך למאי מדמית ליה — את מקדיש בתי החצרים, — אי לבתי ערי חומה מדמית ליה, איחליט ליה ללוקח מן ההקדש! [וכמבואר לעיל לא: שהגואל בית בבתי ערי חומה מן ההקדש אחר שנה נחלטת לו]. ואי לשדה אחוזה הנגאלת מן ההקדש מדמית ליה, לכהנים נפקא כשדה אחוזה שיוצאת מן הגואל לכהנים ביובל! לחכי איצטריך "וביובל יצא", שיצא ביובל מן הגואל מההקדש — כשפגע בו בשנה שניה — לבעלים. [אבל בפגע בו יובל תוך שנה לגאולתו לא צריך להשמיענו, שכיון שנותנים לבתי החצרים כח יפה שבשדות — שהן חוזרות ביובל, ולא כבתי ערי חומה שאין בהם יובל — ואף בתי ערי חומה אינם

ודרשינן: "על שדה הארץ יחשב", הקישו הכתוב לשדה אחוזה, מה שדה אחוזה יוצא ביובל ובגרעון כסף, אף בתי החצרים יוצאין ביובל ובגרעון כסף.

יכול, אי מה שדה אחוזה אינה נגאלת בפחות [קודם] משתי שנים, אף בתי החצרים אינם נגאלים פחות משתי שנים, תלמוד לומר: "גאולה תהיה לו" — מיד.

הואיל ונתת להם כח יפה שבשדות לצאת ביובל ובגרעון כסף, וכח יפה שבבתי, להגאל מיד, יכול לא יצאו ביובל, תלמוד לומר: "וביובל יצא"!

ותמהינן אברייתא: מאי קאמר יכול לא יצאו

שנגאלים עד שנים עשר חודש בלי גרעון, ולאחר שנים עשר חודש ועד היוכל נגאלים בגרעון כסף כשדות, והיינו הסיפא במשנה. "ויוצאין בגרעון כסף כשדות", אך גם בשנה השניה שאין השדות יוצאות, בתי החצרים - יוצאים. ויש סוברים, שבתי חצרים נגאלים אף בשנה שניה בגרעון כסף, [ועיין בכל זה במפרשי המשנה ברמב"ם ונושאי כליו ובר"ש בספרא, ועוד].

ערי חומה נגאלים, ולבתי חצרים יש כח יפה כבתי. אבל בשנה שניה שאין בתי ערי חומה נגאלים, ואף שדות אינן נגאלות [עד שיעברו ב' שנים], אין בתי החצרים נגאלים כלל. ובשנה שלישית ועד היוכל נגאלים כדין השדות, והיינו הסיפא במשנה. שבתי חצרים "יוצאין בגרעון כסף כשדות".

ב. ויש לפרש, ש"וכל שנים עשר חדש" נגאלים בכסף מלא ובלי גרעון, "כבתי",

יגאל מן הלויים ויצא ממזכר בית [שקנה מהם] ועיר אחוזתו [של לוי, שנקנה ממנו] ביובל", **שומע אני** ממה שאמר "ויצא ממזכר", **אפילו** מכר בן לוי **עבדיו מטלטליו ושטריו** [שיש לו שטרי חוב על אחרים – ומכרם] שיצאו ביובל, **תלמוד לומר:** ויצא ממזכר בית ועיר אחוזתו שהם קרקע [רבינו גרשום] ולא הם. ואם כן מה תלמוד לומר "ממזכר", שמשמע כל ממזכר [רבינו גרשום]? ללמד: **ממזכר** של בן לוי **יוצא בחנם, ואין** הקדש של בן לוי **יוצא בחנם אלא בפדיון.**

וחזרנו למה שאמר רב הונא שהמקדיש בית בבתי החצרים וגאלה אחר מיד ההקדש חוזרת לבעלים ביובל, ואמרינן: **ופליגא** הא דרב הונא **אדרבי אושעיא** שסובר שאינו יוצא מיד הגואל ביובל. **דאמר רבי אושעיא:** **הכל** הלוקחים מיד ההקדש **היו בכלל "ונתן הכסף [להקדש] וקם לו",** שמשמע שיקום המקח בידו לעולם ולא יצא ממנו ביובל, **כשפרט הכתוב בשדה אחוזה** שלקח מיד הקדש, שאינו קם לו אלא יוצא ממנו ביובל, ככתוב: **"והיה השדה [שלקח מיד הקדש] כצאתו ביובל קודש לד' כשדה החרם לכהן** תהיה אחוזתו", אמרינן: **שדה הוא דכי פרק ליה וקנאו מיד הקדש אינה קמה לו, ונפקא מידו ביובל ויוצאת לכהנים, אבל הנך בתי החצרים – שהם בכלל "ונתן הכסף וקם לו" ולא הוציאם הכתוב מן הכלל – בדקיימי קיימי שלא תצא מהם ביובל.**

ומקשינן לרבי אושעיא: שלשיתו חוזרת הקושיה למקומה, **"וביובל יצא" למה לו,** שהרי אי אפשר לפרש כרב הונא שהפסוק

נחלטים בתוך שנה, יחזרו לבעלים ביובל אף בלי פסוק].

ומקשינן: **מתקיף לה רב זעירא: מאי איריא** שאמרת שהפסוק "וביובל יצא" להחזיר לבעל הבית הקדשו מדבר אחרי שכבר גאלו אחר מן ההקדש, **אפילו עדיין לא גאלו** אחר מיד הקדש **נמי** תחזור לו ביובל, שהרי "וביובל יצא" לא הוצרך להכתב משום מכר הדיוט, שבלי הפסוק יצא ביובל מההדיוט שהרי הוקש לשדות, ואם כן נלמד מזה שיצא מן ההקדש ביובל!?

ומשינינן: **אמר ליה אביי: שלא יאמרו –** אם נאמר שיוצא מן ההקדש – **הקדש יוצא (56) בלא פדיון.**

ומפרשינן: **מנלן** שאין הקדש יוצא בלי פדיון? מקל וחומר **מבן לוי! מה בן לוי** בערים שקיבלו הלויים בארץ **שיפה כחו בממכרו,** בשלשה: א. שגואל מיד שדה אחוזתו ואינו ממתין ב' שנים – כישראל. ב. שגואל בתי ערי חומה לעולם ולא כישראל שאינו גואל אחר שנה. ג. שתוזרים לו בתי ערי חומה ביובל, ולא כישראל שאינם חוזרים לו ביובל – ומכל מקום **הורע כחו בהקדשו** שאין הקדש ביתו ושדהו יוצא ביובל בלי פדיון. **ישראל שהורע כחו בממכרו** בשלשה אלו שאמרנו, **אינו דין שהורע כחו בהקדשו** שלא תצא מן ההקדש בלי פדיון.

ומבארינן: **והתם** בכך לוי **מנלן** שאין יוצא הקדשו בלי פדיון? **דתניא:** כתוב: "ואשר

מדבר בהקדש?

מתניתין:

ג-ב

ואלו הן בתי החצרים שנוהג בהם דין "בתי חצרים" — מלבד הכפרים שאינם מוקפים חומה: עיר שיש בה רק שני חצרים של שני בתים בכל חצר, אף על פי שמוקפת חומה מימות יהושע בן נון, הרי הן כבתי החצרים.

גמרא:

תנו רבנן: כתוב "ובתי החצרים אשר אין להם חומה סביב", ודורשים: ממשמע שנאמר "בתי החצרים" שמשמע שאין הבתים בעיר, ואינם אלא ישוב של חצרות איני יודע שאין להם חומה, ואם כן מה תלמוד לומר "אשר אין להם חומה"? ללמד: שיש "בתי חצרים" שאף על פי שיש להם חומה, הרי הם כמו שאין להם חומה, הואיל ואין בהם שיעור עיר.

וכמה הן אותם "בתי חצרים" שאין בהם שיעור עיר, בתים: שנים שכתוב "בתי" בלשון רבים, חצירות: שנים שכתוב "חצרים" בלשון רבים, ומיעוט רבים שתיים, דהיינו שתי חצירות של שני — שני בתים!

ומקשינן: ואימא בית אחד וחצר שלו, ועוד בית אחד וחצר שלו [שיש כאן שני בתים ושני חצירות] הם שלא נחשבים עיר, אבל אם יש שני בתים בכל חצר הרי הם כעיר חומה ולא כבתי החצרים?

ומשנינן: אם כן שהכתוב מדבר בבית אחד בחצר לכתוב רחמנא "חצרים" ולא לכתוב

ומשנינן: אמר רב פפא: לא נצרכא "וביובל יצא" אלא: למוכר בית בבתי החצרים ופגע בו יובל בשנה שניה למכירה, שכבר עברה שנה אחת שחולטת בבתי ערי חומה, ולא עברו ב' שנים שצריכה שדה אחוזה לעמוד ביד לוקח, וללמד: שתחזור לבעלים ביובל מיד. ובלי הפסוק לא היינו יודעים שתחזור להם מיד, שממה נפשך למאי מדמית ליה: אם לבתי ערי חומה מדמית ליה, איחליט ליה ללוקח! כיון שעברה שנה, ולא תצא ממנו כלל ביובל. ואי לשדה אחוזה מדמית ליה תצא לבעלים ביובל, אך מכל מקום השלמה בעי! שתהיה ביד הלוקח עוד שנה אחת להשלים שתי שנים שצריכה השדה שתהיה ביד הלוקח אף שעבר יובל [כמבואר לעיל כט:], להכי איצטריך "וביובל יצא", ללמד: שתחזור לבעלים ביובל שבשנה השניה, קודם שעברו ב' שנים, ואין צריך השלמה.

תניא כוותיה דרב הונא שסובר, שהקדש בתי חצרים חוזרת לבעלים מן הגואל, ותיובתא דרבי אושעיא שסובר, שקמה ביד הגואל: המקדיש בית בבתי החצרים הרי זה המקדיש גואל מיד, וגואלו לעולם שאפילו גאלה אחר מן ההקדש, גואלה המקדיש מידו, ולא כשדה אחוזה שאין נגאלת ממנו, ככתוב "לא יגאל עוד".

גאלו אחר מיד הקדש, והגיע יובל ולא נגאל ממנו על ידי הבעלים חוזר לבעלים ביובל! וכרב הונא.

הקדושה.

של ההקדש, אבל הקדושה איננה פוקעת ביובל. ולכן צריך כאן פדיון מדאורייתא להפקיע את